
КУШНІР В.С.,
викладач, кафедра іноземних мов,
Національний медичний
університету ім. О.О. Богомольця,
м. Київ

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАСТОСУВАННЯ КРИТЕРІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОГО ОЦІНЮВАННЯ СФОРМОВАНOSTІ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ ЛІНГВІСТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕДИКІВ

У статті визначено сутність, структуру професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків. Охарактеризовано особливості критеріально-орієнтованого оцінювання сформованості професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків. Проаналізовано педагогічні умови застосування критеріально-орієнтованого оцінювання сформованості професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків.

Ключові слова: компетентність, професійно орієнтована лінгвістична компетентність майбутніх медиків, критеріально-орієнтоване оцінювання, педагогічні умови.

В статье определена сущность, структура профессионально ориентированной лингвистической компетентности будущих медиков. Охарактеризованы особенности критериально-ориентированного оценивания сформированности профессионально ориентированной лингвистической компетентности будущих медиков. Проанализированы педагогические условия применения критериально-ориентированного оценивания сформированности профессионально ориентированной лингвистической компетентности будущих медиков.

Ключевые слова: компетентность, профессионально ориентированная лингвистическая компетентность будущих

© КУШНІР В.С., 2015

медиков, критериально-ориентированное оценивание, педагогические условия.

The article defines the essence, structure of professionally oriented linguistic competence of future physicians. The features of criterion-based assessment of professionally oriented linguistic competence formation of future physicians are described. The pedagogical conditions of criterion-based assessment application of professionally oriented linguistic competence formation of future physicians are analyzed.

Key words: *competence, professionally oriented linguistic competence of future physicians, criterion-oriented assessment, pedagogical conditions.*

Постановка проблеми

Становлення оновленої освітньої парадигми, поява нових освітніх стандартів, заснованих на компетентнісному підході, сприяють пошуку єдиної технології критеріального оцінювання навчальних досягнень студентів, що володіє системним, міждисциплінарним характером, який впливає на формування навчально-пізнавальної компетентності студентів та виявлення організаційно-педагогічних основ технології критеріального оцінювання. Все це зумовило сучасні тенденції у розвитку системи оцінювання та викликало необхідність появи технології критеріального оцінювання, яка полягає в порівнянні індивідуальних досягнень студентів із певними критеріями оцінювання рівня сформованості необхідних компетенцій [Національна академія образования].

Проблемою застосування критеріально-орієнтованого оцінювання в навчально-виховний процес переймалися такі науковці: М. А. Аскарова [2], В. П. Беспалько [3], О. В. Денисова [7], Ж. А. Караєв [12], О. Н. Піскунова [16], І. Б. Свеженцева [17], – які проаналізу-

вали особливості та педагогічні умови ефективного застосування критеріально-орієнтованого оцінювання в освітній процес, де педагогічні умови розуміються як обставини та можливості, від яких залежить успішність функціонування та розвитку певної педагогічної системи [10].

Разом з тим, незважаючи на те, що питання створення педагогічних умов застосування критеріально-орієнтованого оцінювання в освітній простір обговорювалося науковцями, проблема педагогічних умов застосування критеріально-орієнтованого оцінювання сформованості професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків не виступало предметом окремого дослідження.

Мета нашого дослідження: визначити та охарактеризувати основні педагогічні умови застосування критеріально-орієнтованого оцінювання сформованості професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків.

Виклад основного матеріалу

Результати наукового пошуку проблеми дослідження професійно орієн-

тованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків надали можливість з'ясувати, що найбільш ефективною технологією дослідження професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків є система критеріально-орієнтованого оцінювання, яка, на нашу думку, характеризує процес формування та вимірювання професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків, що базується на апараті методів і методик діагностики складових досліджуваного феномена за критеріями, що відповідають світовим стандартам, цілям і змісту освіти.

Варто зазначити, що на нашу думку, професійно орієнтована лінгвістична компетентність майбутніх медиків – це професійно значуща, інтегративна якість особистості майбутніх фахівців медичної галузі, яка містить сукупність лінгвістичних знань, умінь, навичок, ціннісних орієнтацій, мотивів, емоційно-вольових процесів професійно-особистісної комунікації, спрямована на ефективне здійснення професійної діяльності.

До структури лінгвістичної компетентності майбутніх медиків ми віднесли такі компоненти: пізнавально-змістовий (комплекс знань про сутність, особливості мови, що вивчається), операційно-діяльнісний (сукупність умінь, навичок застосовувати знання про мову в професійній діяльності), мотиваційно-ціннісний (комплекс усвідомлених мотивів, від яких залежить вибір дій щодо вдосконалення лінгвістичних умінь, навичок), емоційно-вольовий (комплекс ставлень до використання лінгвістичних знань, умінь, навичок у професійній діяльності), професійно-комунікативний (сукупність професійних характеристик, властивостей, які необхідні у процесі взаємодії та комунікації).

До основних критеріїв дослідження професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків, які виступають в якості ознаки оцінювання, числом вимірювання якої є показник [5], ми віднесли: лінгвістичну обізнаність [19], лінгвістичну діяльність [9], лінгвістичну цінність [13], емоційну усталеність [21], професійну конкурентоздатність [1].

Враховуючи вищезазначене, критеріально-орієнтоване оцінювання сформованості професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків вимагає створення певних педагогічних умов, які ефективно впливатимуть не тільки на процес діагностики, але й на процедуру формування професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків.

До основних таких педагогічних умов застосування критеріально-орієнтованого оцінювання сформованості професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків нами віднесені:

- 1) наявність нормативно-правової бази;
- 2) наявність навчально-методичного забезпечення;
- 3) підвищення кваліфікації педагогічних кадрів;
- 4) інтеріоризація студентами професійної ролі медика;
- 5) наявність позитивної взаємодії в навчальних групах;
- 6) використання форм і методів навчання, заснованих на високій активності та особистісній залученості студентів в освітній процес;
- 7) діалогічний підхід у взаємодії викладача та студента.

Маємо можливість охарактеризувати більш докладно кожну педагогічну умову.

Проблема застосування критері-

ального оцінювання дисциплінарних досягнень вимагає сформованої нормативно-правової бази з реалізації розробленої системи оцінки. Для цього повинні бути затверджені акти (накази, положення, регламенти тощо). Назва, зміст і кількість актів мають варіюватися та бути індивідуальними в кожному окремо взятому вищому навчальному закладі. Важливо, щоб ці нормативні документи були робочими та збільшували ефективність розробленої системи оцінювання навчальних досягнень [18]. Наявність нормативно-правової бази як державного, так і місцевого значення, дозволяє безперешкодно застосовувати критеріально-орієнтоване оцінювання в освітньому процесі. Розроблені, затверджені та впроваджені положення про систему критеріального оцінювання, накази про застосування проєктів критеріального оцінювання у вищій школі, орієнтуючись на досвід Європейської спільноти, визначають характер використання критеріального оцінювання в освітньому просторі вищої школи. Тому варто звернути увагу на розробку стандартів критеріально-орієнтованого оцінювання у вищій школі з будь-якої навчальної дисципліни, в тому числі й «Англійської мови за професійним спрямуванням» [11].

Важливою педагогічною умовою, наявність якої сприяє ефективному застосуванню критеріально-орієнтованого оцінювання в освітній процес та допомагає сформуванню лінгвістичну компетентність студентів, вважається навчально-методичне забезпечення. Представлена умова передбачає наявність підручників, навчально-методичної літератури в області англійської мови, а також в області досліджуваних медичних дисциплін [16]. Навчально-методичне забезпечення є

інструментом організації та підтримки навчального процесу, воно дає достатнє уявлення як про обсяг змісту навчання, що підлягає засвоєнню, так і про засоби побудови навчального процесу. Наявність навчально-методичного забезпечення дозволяє: систематизувати нормативні документи, методичні матеріали та засоби навчання; підвищити ефективність і якість навчальних занять; сформуванню об'єктивної оцінки компетенцій студентів; здійснювати методичний супровід всіх видів занять; впроваджувати активні методи навчання та нові педагогічні технології; надати допомогу студентам у засвоєнні навчального матеріалу; ефективно організувати самостійну роботу та контроль знань студентів з кожної дисципліни; мати додаткову інформаційну підтримку навчального процесу [14].

Підвищення кваліфікації педагогічних кадрів – найважливіша умова під час застосування критеріально-орієнтованого оцінювання сформованості лінгвістичної компетентності студентів, оскільки дозволяє педагогам використовувати в освітньому процесі сучасні технології навчання у розвитку мовного спілкування, обмінюватися досвідом педагогічної діяльності, а також самовдосконалюватися за допомогою самоосвіти. У зміст підвищення кваліфікації педагога повинен бути введений додатковий компонент, пов'язаний із комунікативно-творчою діяльністю викладача вузу. Проблема підвищення рівня професійної педагогічної мови та мовної поведінки педагога може бути успішно вирішена в тому випадку, якщо цей процес заснований на єдиній концепції, на базі цілісного курсу. Ефективне підвищення кваліфікації викладачів повинно відбуватися за допомогою самоосвіти, а також шляхом участі у науково-ме-

тодичних і науково-практичних конференціях різного статусу, через проходження факультетів підвищення кваліфікації при провідних вузах країни та стажування в зарубіжних вузах, через аспірантуру, докторантуру, використання інших форм [16].

Необхідною педагогічною умовою застосування критеріально-орієнтованого оцінювання щодо сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх медиків є інтеріоризація студентами професійної ролі медика у процесі включення у різноманітну за формою та змістом навчально-виховну діяльність. Механізм інтеріоризації полягає в перетворенні структури практичної діяльності в структуру внутрішнього плану свідомості. Це найбільш безпосередній та інтуїтивний зв'язок особистості з явищем професійної діяльності, в процесі встановлення цього зв'язку актуалізуються установки, потреби, мотиви особистості. Тому тільки емоційно прийняті явища й активне, емоційно яскраве ставлення до них студента створюють умови для інтеріоризації професійної ролі медика [15]. Механізм інтеріоризації діє у процесі оволодіння студентами соціокультурними знаннями, цінностями, що є важливими для професійного становлення майбутніх медиків, формування у них професійних знань, умінь, навичок. Культурні цінності допомагають майбутнім медикам оволодівати соціокультурними знаннями, що полегшує їх входження до культурного простору країн, мову яких вивчають [17].

Результативному застосуванню критеріально-орієнтованого оцінювання сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх медиків сприяє наявність позитивної взаємодії в навчальних групах. В ході інтенсивного групового навчання спільної пізнавальної діяльності процес спіл-

кування має першорядне значення для студентів, оскільки міжособистісне спілкування сприяє розвитку позитивної мотивації до навчання, появи почуття особистої відповідальності, формуванню нових поглядів. У ході активного спілкування в процесі позитивної міжособистісної взаємодії в малих навчальних групах удосконалюються комунікативні навички та вміння, розвивається позитивна мотивація до професійної взаємодії, формуються моральні якості особистості, що сприяють подальшому формуванню компонентів професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності [17]. На думку А. Е. Варчева, студентська група здатна істотно підвищити ефективність індивідуального процесу засвоєння знань. Але для цього потрібно, щоб студентська група стала колективом, де кожен готовий допомогти кожному, де існує культ навчання та знання, атмосфера наукового пошуку або, іншими словами, щоб в групі встановився сприятливий соціально-психологічний клімат [4].

Використання форм і методів навчання, заснованих на високій активності та особистісній залученості студентів у освітній процес, сприяє ефективному використанню критеріально-орієнтованого оцінювання сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх медиків. Така умова має забезпечувати не тільки засвоєння професійних знань і вмінь, але й стимулювати розвиток професійної мотивації студентів, їхньої професійної ідентичності, інтересів та ціннісного ставлення до майбутньої діяльності. Найбільш адекватними для цього є методи активного навчання: розв'язування професійних завдань, аналіз ситуацій, проблемні методи, ділові та рольові ігри, дискусії, науково-дослідницька робота, про-

фесійна практика, стажування тощо [7; 20]. Такі форми та методи потребують чіткої системи управління активністю студентів, яка визначається як активізація. Найбільший ефективності активізації можливо досягти в таких ситуаціях, в яких студенти, повинні: відстоювати свою думку; приймати участь в дискусіях і обговореннях, ставити запитання своїм колегам і викладачам, рецензувати відповіді своїх колег; оцінювати відповіді та письмові роботи своїх колег; займатися навчанням невстигаючих; знаходити кілька варіантів можливого рішення пізнавальної задачі (проблеми); створювати ситуації самоперевірки, аналізу власних пізнавальних і практичних дій [6].

Діалогічний підхід у взаємодії викладача та студента, як важлива умова ефективного застосування критеріально-орієнтованого оцінювання сформованості лінгвістичної компетентності майбутніх медиків, забезпечує сполучення емоційно-ціннісного, професійно-особистісного досвіду викладача та студента. Діалогічні стосунки не лише виконують дидактичні функції в навчальному процесі, а й набувають розвивального ефекту за умов використання перцептивно-рефлексивних здібностей учасників взаємодії. Діалогічна взаємодія викладача та студента є багаторівневим процесом, під час якого відбувається одночасне засвоєння як мотиваційно-сміслової, так і предметно-операційної сторін майбутньої професії. Взаємна зацікавленість один одним активізує самопізнання обох учасників, стимулює процеси самовираження, збагачує новими способами саморозвитку. Такий тип взаємин характерний для рівноправних партнерів у спілкуванні, що довіряють і позитивно ставляться один

до одного. При цьому викладач приймає студента як цікаву інформативну особистість, орієнтується на його неповторну індивідуальність, створює умови для його саморозвитку, а студент вбачає у викладачеві старшого друга, порадника, авторитетну особу. Сучасні підходи до реалізації ідеї діалогічної взаємодії знаходять найбільш вагоме вираження в інтерактивних методах навчання (дискусії, тренінги). Діалогічна взаємодія відноситься до категорії суб'єкт-суб'єктних і несе в собі безмежні можливості для розвитку і саморозвитку студентів та професійного зростання викладача [7; 8].

Висновки

Отже, процес застосування критеріально-орієнтованого оцінювання сформованості професійно орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків передбачає виконання певних педагогічних умов: наявність нормативно-правової бази; наявність навчально-методичного забезпечення; підвищення кваліфікації педагогічних кадрів; інтеріоризація студентами професійної ролі медика; наявність позитивної взаємодії в навчальних групах; використання форм і методів навчання, заснованих на високій активності та особистісній залученості студентів в освітній процес; діалогічний підхід у взаємодії викладача та студента. Зазначені педагогічні умови мають сприяти застосуванню критеріально-орієнтованого оцінювання сформованості професійно-орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків, забезпечуючи не тільки процес діагностики, але й процедуру становлення та розвитку професійно-орієнтованої лінгвістичної компетентності майбутніх медиків та її складових.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Актуальні проблеми професійної орієнтації та професійного навчання населення // Збірник наукових праць III Всеукраїнської науково-практичної конференції; Упор. М. А. Міропольська, Л. М. Капченко, А. В. Алексєєва, Н. В. Савченко. – К.: ІПК ДСЗУ, 2008. – 456 с.
2. Аскарова М. А. О системе критериального оценивания в обучении (из наблюдений опыта учителей на практике в школе) / М. А. Аскарова // Молодой ученый. – 2014. – №20.1. – С. 34-36.
3. Беспалько В. П. Слагаемые педагогической технологии / В. П. Беспалько. – М.: Педагогика, 1989. – 199 с.
4. Варчев А. Э. Социально-психологические характеристики особенностей современной учебной группы: дис. ... канд. псих. наук / А. Э. Варчев. – М., 2003. – 207 с.
5. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К.: Либідь, 1997. – 376 с.
6. Гордашников В. А. Образование и здоровье студентов медицинского колледжа / В. А. Гордашников, А. Я. Осин. – М.: Издательство «Академия Естествознания», 2009. – 228 с.
7. Денисова О. В. Становление профессиональной идентичности студента-медика в образовательном процессе ВУЗа: автореф. дис. ... канд. псих. наук: 19.00.07 / О. В. Денисова. – Екатеринбург, 2008. – 26 с.
8. Дятленко Н. М. Діалогічна взаємодія викладача та студента з позицій педагогічної етики / Н. М. Дятленко // Роль педагогічної етики у професійній підготовці сучасного вчителя: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції / Редкол.: В. О. Огнев'юк, Л. Л. Хоружа та ін. – К.: КМПУ ім. Б. Д. Грінченка, 2008. – С.173–177.
9. Зимняя И. А. Текст как продукт речевой деятельности / И. А. Зимняя // Лингвопсихология речевой деятельности. – М.: Московский психолого-социальный институт, 2001. – 432 с. – С. 191-193.
10. Исаев И.Ф. Школа как педагогическая система: основы управления / И. Ф. Исаев. – Белград: Изд-во БГУ, 1997. – 145 с.
11. Камбулина Е. Н. Школьная модель критериального оценивания образовательных результатов как средство формирования осознанного отношения обучающихся к учебно-познавательной деятельности: Проект / Е. Н. Камбулина, Р. И. Набатова. – Томск, 2012. – 27 с.
12. Караев Ж. А. Вопросы внедрения критериальной системы оценивания в практику школ республики Казахстан / Ж. А. Караев // Международный журнал экспериментального образования. – 2014. – № 5 – С. 58-62.
13. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В. И. Карасик. – Волгоград: Перемена, 2002. – 476 с.
14. Методическое руководство по разработке учебно-методического обеспечения основных профессиональных образовательных программ начального, среднего и высшего профессионального образования / сост. В. В. Майер [др.]. – Тюмень: Издательский центр БИК ТюмГНГУ 2012. – 88 с.
15. Печерська Г. Структура та психологічні механізми розвитку професійних ціннісних орієнтацій учителів / Г. Печерська // Освіта регіону. – 2013. – № 2. – С. 310.

16. Пискунова Е. Н. Формирование лингвистической компетентности студентов : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Е. Н. Пискунова. – Димитровград, 2010. – 231 с.
17. Свеженцева И. Б. Формирование профессионально-нравственной устойчивости будущего специалиста в студенческой группе технического ВУЗа : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / И. Б. Свеженцева. – Белгород, 2014. – 26 с.
18. Сулягина В. И. Организация и содержание оценки достижений обучающихся в условиях ФГОС начального общего образования (по материалам методического семинара) / В. И. Сулягина, А. Н. Величко, О. В. Дубинина. – Новосибирск : Новосибирский институт мониторинга и развития образования, 2013. – 116 с.
19. Тигина С. А. Структура психолингвистической компетенции младших школьников [Электронный ресурс] / С. А. Тигина // Теория языка и межкультурная коммуникация. – 2010. – № 1 (7). – Режим доступа: <http://tl-ic.kursksu.ru/pdf/007-21.pdf>
20. Тихолаз С. І. Контекстний підхід до організації навчального процесу як умова розвитку професійної спрямованості студентів медичного університету / С. І. Тихолаз // Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна» . – 2011. – № 4. – С. 165-169.
21. Хмелюк Р. И. Эмоциональная регуляция как компонент психологической устойчивости деятельности учителя / Р. И. Хмелюк, З. Н. Курлянд, Н. А. Шевченко // Эмоциональная регуляция учебной деятельности : Материалы Всесоюз. конф. – М., 1987. – С. 74–84.